

*TOPLJIVE STIJENE: VAPNENCI,
DOLOMITI, EVAPORITI*

Topić Zlatko R 6

SADRŽAJ

- ◆ Uvod
- ◆ Vapnenci
- ◆ Dolomiti
- ◆ Evaporiti
- ◆ Procesi i efekti topljenja
- ◆ Rezidualna tla krških regija

Uvod

- ◆ Osjetljive na HCl : vapnenac, dolomit, gips, sol
- ◆ Jedinstveni i karakteristični inženjerski problemi
- ◆ Vapnenac - važan za geologiju
- važan za industriju

Vapnenci

- ◆ Glavni sastojci vapnenca: školjke te kristali ili fragmenti izgrađeni od karbonatnih minerala kalcita i dolomita
- ◆ Klasifikacija vapnenaca:
  - biokemijski
  - kemijski
  - klastični

Biokemijski vapnenci

- ◆ Česti u stijenama paleozoika
- ◆ Slojevitost debljine nekoliko cm do 1 m
- ◆ Iako vrlo mekani, mogu se grebati nožem – imaju sve karakteristike stijene
- ◆ Kreda

Kreda

- ◆ Bijela stijena, vrlo porozna
- ◆ Rezultat sedimentacije kalcita uz nepotpunu litifikaciju
- ◆ Sastav :
  - > 95 % CaCO_3
  - može sadržavati glinovite primjese

Kreda

Kemijski vapnenci

- ◆ Evaporitni kemijski vapnenci:
  - gips, anhidrit, halit
- ◆ Neevaporitni kemijski vapnenci:
  - karbonatni, silicijski, fosfatni
- ◆ nastaju precipitacijom iz zasićene vodene otopine (zagrijavanje oceana)

Klastični vapnenci

- ◆ Izgrađeni od čestica veličine pijeska i šljunka
- ◆ Kalkareniti i kalkaruditi
- ◆ Mladi kalkareniti i kalkarudit posjeduju kompleksna inženjerska svojstva

Coquina, varijetet kalkarenita

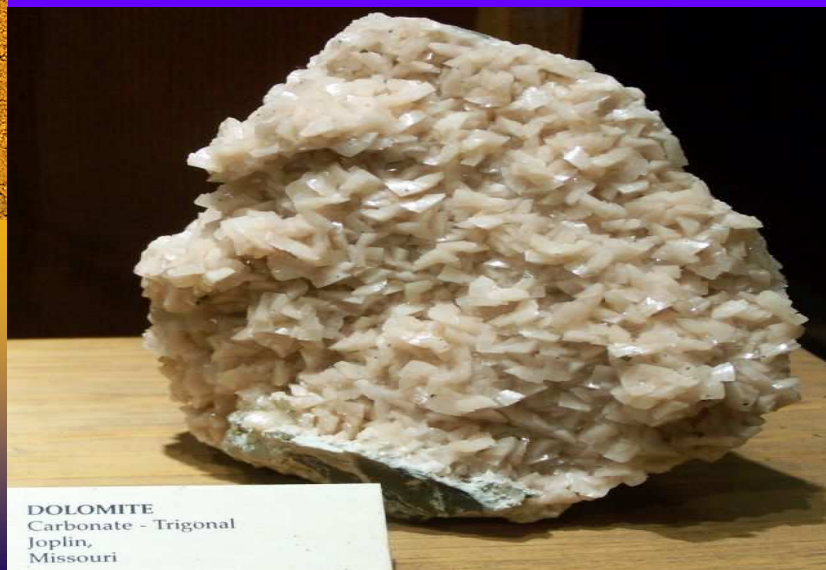

Dolomiti

- ◆ Vapnenci koji sadrže > 90% dolomita
- ◆ Najčešće nastaju rekristalizacijom starijih vapnenaca
- ◆ Dolomitični vapnenci
- ◆ Manje topljiv od vapnenca

Dolomit

DOLOMITE
Carbonate - Trigonal
Joplin,
Missouri

Evaporiti

- ◆ Gips, anhidrit, halit
- ◆ Gips
  - nastaje hidratacijom anhidrita
  - 170 puta topljiviji od kalcita
  - može se naći na izdancima u suhim i polusuhim područjima

Gips

Kamena sol

- ◆ Sedimentni talog tvoren većinom od grubih kristala halita
- ◆ Isključivo nastaje u vlažnim uvjetima
- ◆ Uglavnom prozirna, ne sadrži pukotine ni podzemnu vodu
- ◆ *Solne dome*

Solne dome

Anhidrit

- ◆ Bijela do svijetlo smeđa stijena, sličan dolomitu i gipsu
- ◆ Od gipsa se razlikuje po gustoći – anhidrit ima veću gustoću
- ◆ Prilikom hidratacije prelazi u gips – povećanje volumena- deformacije
- ◆ Postanak- nerazjašnjen do kraja

Procesi i efekti topljenja

- ◆ Mladi, porozni vapnenci i dolomiti- povećava razgradnja vodom
- ◆ Prelazak vode u blagu kiselinu
  - CO₂ iz zraka i tla (karbonatna kiselina)
  - industrijski zrak (sulfatna kiselina)
  - H₂S iz geotermalnih izvora (sulf. kis.)
  - dreniranje kroz humusna tla
- ◆ Otapanje ledenjaka – neagresivna karb. Kis.

Faze okršavanja

- ◆ Mladi krš
- ◆ Zreli krš
- ◆ Stari krš

Značajke okršenog vapnenca

- ◆ Porozna stijena- voda se procjeđuje kroz pore - pore se povećavaju - protok vode se povećava
- ◆ Iznad razine podzemne vode- strujanje vode vertikalno
- ◆ Ispod razine podzemne vode – strujanje vode horizontalno
- ◆ Stvaranje šiljaka u čvrstim, gustim vapnencima

Vapnenački šiljci

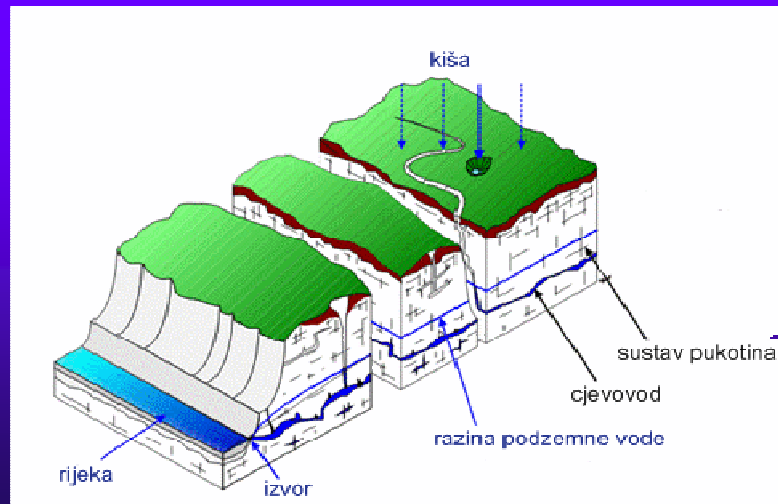

Krški vodonosnik

- ◆ Vertikalne i horizontalne pukotine-
skupljanje vode
- ◆ Drenaža- izvor
- ◆ Krški vodonosnik bez izvora

Krški vodonosnik

Vrtače

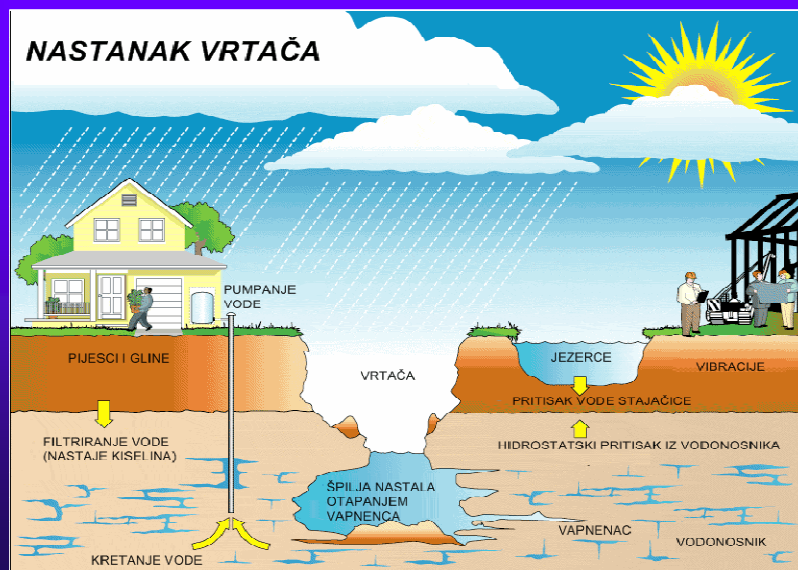
- ◆ Tipični krški oblik
- ◆ Slijegajuće vrtače
- ◆ Urušavajuće vrtače
- ◆ Smanjenje podzemne vode i vibracije pospješuju nastanak vrtača

Vrtače

Nastanak vrtača

Efekt smanjivanja podzemne vode

- ◆ Hershey Valley, Pennsylvania
  - pumpanje vode za potrebe kamenoloma
- ◆ Transvaal, Južna Afrika
  - Dreniranje vode u duboke rudnike
- ◆ Južna Kina
  - razina podzemne vode smanjena za 19m
  - nastanak preko 1000 vrtača

Rezidualna tla krških regija

- ◆ Crvenica
- ◆ Bogata željezom (crvena boja)
- ◆ U vlažnim uvjetima može biti bogata glinom, hematitom i limonitom

Crvenica

